

Kaupunki, muutokset, tulevaisuus

Stad, förändring, framtid

Nimekkäitä kaupunkitutkijoita eri puolilta maailmaa kokoontui Helsingin yliopistolle 26-28.5.2005 pohtimaan kaupunkien keskeisiä kysymyksiä ja niiden haasteita kaupunkitutkimukselle. Kysymys oli ESF:n, European Science Foundationin, Urban Science Forward Look kaupunkitutkimuksen ohjelmasta, jonka laatiminen on tapahtunut kaupunkitutkimusprofessori Anne Hailan johdolla. Ohjelman tavoitteena on aloittaa samanlainen kaupunkitutkimusohjelma useissa Euroopan kaupungeissa samanaikaisesti. Eräänä menetelmänä toteuttaa tämä tavoite voi olla ESF:n uusi tieteen instrumentti EUROCORES, European Science Foundation Collaborative Research.

Viime vuosina seuraavat aiheet ovat olleet ajankohtaisia Euroopan kaupungeissa: polarisaatio, kaupunkien uskóhyys, segregatio, kaupunkien välinen kilpailu, kaupunkimarkkinointi, asumisen ja työssákäynnin liikkuvuus, kaupunkirenessanssi, kaupunkikulttuurit, kestävät kaupungit, kaupunkiseudut, regeneraatio, osallisuus, kumppanuus, parhaat käytännöt, terveys kaupungeissa, stressi kaupungeissa, kuten myös kaupunkien ja -seutujen johtaminen. Listan pituus osoittaa kaupunkien muutosten rajuutta - ja myös kaupunkien tietoisuutta tästä.

Mitkä olisivat sitten vastedes yhteisiä tutkimusteemoja Euroopan eri kaupungeissa ja yliopistoissa? Tätä pohdittiin Helsingin konferenssissa. Tutkimusaiheita, jotka ovat haasteellisia tutkijoille ja samalla myös kaupunkien ja kaupunkiseutujen kannalta merkittäviä, nousi monia esille, mm. seuraavat:

- millaiset urbaanit elämäntavat tulevat vallitsemaan eri väestöryhmien keskuudessa (ikä, suku-

Namn-kunniga stadsforskare från olika delar av världen sammankom den 26.-28 maj 2005 i Helsingfors universitet för att dryfta vitala frågor för städerna och de utmaningar dessa innebär för stadsforskningen. Det handlade om European Science Foundations (ESF) stadsforskningsprogram Urban Science Forward Look, som uppgjorts under ledning av stadsforskningsprofessor Anne Haila. Programmets syfte är att inleda likadana stadsforskningsprogram i flera Europeiska städer samtidigt. Ett sätt att uppnå detta kan vara ESF:s nya vetenskapsinstrument EUROCORES (av European Science Foundation Collaborative Research).

De senaste åren har följande frågor varit aktuella i europeiska städer: polarisering, ny fattigdom i städerna, segregation, konkurrens städer emellan, stadsmarknadsföring, rörlighet i boende och arbete, stadens renässans, urbana kulturer, hållbara städer, stadsregioner, regeneration, deltagande, partnerskap, bästa praxisar, hälsa i städerna, stress i städerna samt urban governance/styrning av städer och stadsregioner. Att listan är så lång visar hur genomgripande våra städer förändras idag - och att man är medveten om det i städerna.

Vilka forskningsteman skulle då i framtiden bli gemensamma i Europas städer och universitet? Även detta dryftade konferensen i Helsingfors. Många sådana teman steg fram som är utmanande för forskarna och viktiga för städerna och stadsregionerna, bl.a.:

- vilka urbana levnadssätt kommer att råda bland olika befolkningsgrupper (ålder, kön, ekonomisk

puoli, ansiotoiminta, vapaa-aika, toiveet jne.) Järjestelmällistä ja monitieteellistä lähestymistä kaupunkielämään tarvitaan. Huomiota ei pidä kohdistaa vain tukea tarvitseviin väestöryhmiin, vaan myös paremmin toimeen tuleviin ja heidän käyttäytymiseensä.

- Erikokoisten kaupunkien trendien ja kehitysuriin tutkimus.
- Asuinalueiden ja niiden vaikutusten tutkimus.
- Taloudellisten muutosten vaikutukset kaupungeissa.
- Matkailu ja kulttuuri kaupungeissa.
- Kaupunkitutkimuksen ei pitäisi keskittyä pelkkiin ongelmiin vaan myös mahdollisuuksiin, ja auttaa löytämään ja ennakoimaan taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen avauksia.
- Tarvitsemme parempaa tietoa kaupunkien kilpailukyvvystä esim. tieteeseen pohjautuvien lähestymistapojen tai kehyksien muodossa:
 - a) paikallisella ja kansallisella - kaupunkien ja valtioiden - tasolla tätä on tukittu liian vähän.
 - b) mikä on hyvää kaupunkijohtamista?
 - c) sosiaaliest kysymykset. Miltä uudelleenjako näyttää globaalisoituneessa maailmassa?
- Muuttuvat Euroopan kaupungit. European Urban (Space) System, EUS – mitkä ovat Euroopan kaupunkiverkoston uudet määreet? Vanhoissa tilamalleissa ei ole enää voimaa.
- Kaupunkien ja kaupunkitilan rooli globaaliperspektiivistä - onko olemassa yhtä ainoata globaalista järjestelmää? Kaupungin asema voi muuttua nopeastikin näinä globaalisuuden päivinä.

Helsingin metropolialueen tutkimusohjelma Muuttuva kaupunki kaudelle 2005–2008 on valmistunut. Se on laaja kaupunkitutkimuksen yhteishanke¹, jon-

¹Yhteishankkeeseen osallistuu kaikkiaan seitsemän tahoa: Opetusministeriö, kaksi korkeakoulua eli Helsingin yliopisto ja Teknillinen korkeakoulu, sekä neljä kaupunkia eli Helsinki, Espoo, Vantaa ja Lahti.

aktivitet, fritid, önskemål mm.). En systematisk och multidisciplinär approach till urbant leverne efterlyses. Uppmärksamheten borde inte riktas enbart till de befolkningsgrupper som behöver stöd utan även till mera välbärgat folk och deras beteende.

- Forskning om trender och mönster i städer av olika storlek
- Studier om bostadsområden och deras verkningar
- Verkningar av ekonomins förändringar i städerna
- Turism och kultur i städerna.
- Stadsforskningen borde koncentrera sig inte bara på problem utan även möjligheter, och t.ex. hjälpa upptäcka och förutse möjligheter till ekonomisk och social utveckling
- Vi behöver bättre insikter i urban konkurrenskraft, t.ex. en approach eller kunskapsram med vetenskaplig förankring
- Växelverkan genom en serie policyområden:
 - a) mellan lokalt och nationellt – städer och stater – är detta ett underforskat ämne
 - b) vad är bra i styrning av städer och stadsregioner? Forskning i offentligt policystöd.
 - c) sociala frågor. Hur ser omfördelningen ut i en globaliserad värld?
- Föränderliga europeiska städer. Vilka är de nya begreppen inom European Urban (Space) System. Gamla rumsmodeller saknar kraft idag.
- Städernas och stadsrummets betydelse i globalt perspektiv – finns det ett allmängiltigt globalt system? En stads situation kan förändras snabbt i dessa globala tider.

Forskningsprogrammet En föränderlig stad för Helsingfors metropolregion 2005-2008 har blivit färdigt. Det är ett omfattande samprojekt¹ för stads-

¹Sammanlagt sju instanser deltar i samprojektet, nämligen Undervisningsministeriet, Helsingfors universitet, Tekniska Högskolan, samt städerna Helsingfors, Esbo, Vanda och Lahtis.

ka ytimen muodostavat kaupunkitutkimusprofessuurit². Yhteistyöhankkeen tavoitteena on Helsingin metropolialueen kehittämistä tukevan kaupunkitutkimuksen vakiinnuttaminen yliopistollisena tutkimus- ja koulutusalan ja Helsingin metropolialueen ja sen kaupunkien innovaatiojärjestelmän vahvistaminen Muuttuva kaupunki -tutkimusohjelmassa on määritelty metropolialueen kaupunkitutkimuksen painopistealat, jotka ovat hyvinkin yhteensopivia edellä kuvattuun ESF Urban Science Forward Look ohjelmaan alustavasti ehdotettujen tutkimusteemojen kanssa. Muuttuva kaupunki -tutkimusohjelman viisi keskeistä painoalaa ovat:

- Globalisaatio ja metropolialueen kansallinen merkitys. Kaupunkien näkökulmasta on keskeistä tutkia elinkeinoelämän rakenteita ja kilpailukykyä.
- Kaupunkien ja metropolialueen talous ja hallinta (governance). Tutkimuskohteita olisivat mm. kaupunkitalous, kaupunkien toimintaympäristön muutokset sekä metropolialueen hallinnan peruskysymykset
- Hyvinvoinnin jännitteet. Tämä on laaja tutkimusalue, jonka tutkimuskohteita ovat mm. sosiaalinen eheys ja hyvinvointi, metropolialueen monietyminen, sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäiseminen, metropolialueen alueellinen ja sosiaalinen erilaistuminen, sekä kysymys palvelujen tuottamisesta.
- Kaupunkiympäristö ja sen suunnittelu. Tämä on myös laaja ja vaativa tutkimusalue. Keskisiä tutkimuskysymyksiä ovat: Miten voidaan suunnitella kaupunkiympäristöä sellaiseksi, että se mahdollistaa positiivista kaupunkikokemusta ja että kaupunki vastaa eri käyttäjäryhmien tarpeisiin.
- Koettu kaupunki ja kaupunkikulttuuri. Minkälaista on arkielämä kaupunkien keskuksissa ja lähiöissä. Kaupunkilaisuuden sisällöt eri kaupunkilaisryhmissä.

²Kaupunkitutkimusprofessoreja on yhdeksän, joista seitsemän Helsingin yliopistossa ja kaksi Teknillisessä korkeakoulussa.

forskning, med stadsforskningsprofessorerna² som sin kärna. Samarbetsprojektets syfte är att som en akademisk forsknings- och undervisningsgren förankra den stadsforskning som stöder Helsingfors metropolregionens utveckling och att stärka innovationssystemet i regionen och dess högskolor.

En föränderlig stad slår fast ett antal tyngdpunkter för regionens stadsforskning, som är mycket förenliga med de forskningsteman som preliminärt anförts i ovan nämnda program Urban Science Forward Look. De fem centrala forskningsområdena i En föränderlig stad är:

- Globalisering och metropolregionens nationella betydelse. Ur städernas synvinkel är det viktigt att analysera näringslivets strukturer och konkurrenskraft.
- Städernas och metropolregionens ekonomi och styrning. Analyseras skulle bl.a. stadsekonomi, förändringar i stadens verksamhetsmiljö och de grundläggande frågorna i regionens styrning.
- Spänningarna inom välfärden. Detta är ett omfattande forskningsområde, som tar fasta på bl.a. social samhörighet och välfärd, etnisk diversifiering, förebyggande av sociala problem, lokal och social differentiering i regionen, samt frågan om produktion av servicen.
- Stadsmiljön och dess planering. Även detta är ett omfattande och krävande forskningsområde. Ett viktigt spörsmål är bl.a.: hur stadsmiljön kan planeras så att den möjliggör positiva stadsupplevelser och svarar på olika användargrupperns behov.
- Upplevd stad och stadskultur. Hurdant är vardagslivet i städernas centra och förorter. Vad innebär det att bo och leva i en stad för olika befolkningsgrupper.

²Det finns nio stadsforskningsprofessorer, varav sju vid Helsingfors universitet och två vid Tekniska Högskolan.

Yhteistä näille tutkimusteemoille on metropolialueen muutosdynamiikan tunnistaminen. Lisäksi voidaan todeta, että tämä uusi metropolialueen tutkimusohjelma myös osaltaan toteuttaa ja täydentää aiemmin valmistunutta Helsingin kaupungin tutkimusohjelmaa 2004–2006 (Helsingin kaupungin tietokeskuksen Muistioita 2004:1).

Muuttuva kaupunki -tutkimusohjelma nostaa myös esille neljä kaupunkilaboratoriota eli neljä kohdealuetta, joissa on käynnissä merkittäviä kehityshankkeita ja joiden suhteen tarvitaan tutkimuksellista panostusta. Kaupunkilaboratoriot ovat: Aviapolis (Vantaa), Kumpula–Arabianranta (Helsinki), Myllypuro (Helsinki) ja Suurpelto (Espoo).

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta ja HIIT (Helsingin yliopiston ja Teknillisen korkeakoulun Helsinki Institute for Information Technology) järjestivät seminaarin Luovan talouden haasteista 1.6.2005, jossa puhui mm. professori Manuel Castells. Castells käsiteli Euroopan kriisiä, jonka hän näki pohjautuvan kansallisen identiteetin, sosiaalisten oikeuksien ja globalisaation välisiin jännitteisiin. Tähän perustuu hänen mielestään pelko hyvinvointivaltion menetyksestä ja työttömyydestä. Kriisin voittamisen keinoksi hän summasi: "a productive welfare state adapted to new cultural and technological conditions". Tässä on haastetta myös kaupunkitutkimukselle.

Kaupungit ovat monisyisten muutosten kourissa. Näiden muutosten tunnistaminen, ymmärtäminen ja ennakointi kysyvät tutkimustietoa, eritoten vertailevaa sellaista.

*Asta Manninen
vs. Johtaja*

Gemensamt för dessa forskningsteman är att de identifierar förändringsdynamiken i metropolregionen. Dessutom kan man konstatera att detta nya forskningsprogram för regionen även bidrar till att genomföra och komplettera det tidigare fullbordade Forskningsprogrammet för Helsingfors stad 2004–2006 (Helsingfors stads faktacentrals memorandum 2004:1).

Forskningsprogrammet En föränderlig stad lyfter fram fyra stadslaboratorier, dvs. fyra utvalda områden där betydande utvecklingsprojekt är på gång, och där det behövs en forskningsinsats. Stadslaboratorierna är Aviapolis (Vanda), Gumtåkt-Arabiastranden (Helsingfors), Kvarnbäcken (Helsingfors) och Storåker (Esbo).

Riksdagens framtidsutskott och HIIT (Helsingfors universitets och Tekniska Högskolans gemensamma Helsinki Institute for Information Technology) höll den 1.6.2005 ett seminarium om utmaningarna för en kreativ ekonomi, där bl.a. professor Manuel Castells talade. Denne dryftade krisen i Europa, som han upplevde bottnade i spänningar mellan nationell identitet, sociala rättigheter och globalisering. Detta anser han är grunden till rädslan för arbetslöshet och att välfärdsstaten skall gå förlorad. Som lösning på krisen summerade han: "a productive welfare state adapted to new cultural and technological conditions". En utmaning även för stadsforskningen!

Städerna genomgår många slags förändringar idag. För att kunna identifiera, förstå och förutse dem behövs det forskningsrön, i synnerhet jämförande sådana.

*Asta Manninen
stf. direktör*